

ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОВПЛИВУ ПАРТІЙНОЇ ТА ВИБОРЧОЇ СИСТЕМ ПРИ ФОРМУВАННІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Георгізова Іванна Леонідівна –
доцент кафедри державно-правових дисциплін Черкаського
національного університету імені Богдана Хмельницького,
кандидат політичних наук

У демократичному суспільстві єдиним джерелом влади визнається народ, а вибори є легітимним засобом передання влади від нього до правлячої еліти. Якісний склад правлячої еліти, а отже якість самої політики, перебуває у прямій залежності від досконалості виборів. У зв'язку з цим надзвичайно важливо забезпечити досконалість і демократизм самих виборів. Це важливо і з огляду на те, що участь у виборах для абсолютної більшості громадян є не тільки основною, а й єдиною формою участі в політиці. Тому в демократичних суспільствах виборам приділяється надзвичайно велика увага.

Виборча система відіграє надзвичайно велику роль у політичному житті суспільства. Вона справляє значний вплив на формування партійної системи, парламенту, уряду, його стабільність, політичну стабільність у суспільстві в цілому. Існує певна залежність між типами наявних у країні виборчої і партійної систем. Обидві системи перебувають у тісному зв'язку з прийнятою в країні формою державного правління, тому партійна система має велике значення для функціонування демократії [1, с. 137].

Партії виступають посередником між громадянським суспільством і державою та є одним з базових інститутів сучасного суспільства, без якого неможливо уявити існування представницької демократії. Представницька демократія передбачає прийняття владних рішень виборними особами, які отримують легітимні владні повноваження за допомогою інституту виборів. Через них народ визначає своїх представників і наділяє їх мандатом на реалізацію його суверенних прав. Обрання типу виборчої системи потребує практичної оцінки політичних потреб і можливостей держави, це не просто суто технічна проблема, але також проблема, яка торкається культурної сфери, має вартісний вираз і може мати колосальні наслідки для функціонування політичної системи суспільства в цілому. У

перехідних суспільствах застосування того чи іншого типу виборчої системи може не тільки не допомогти вирішенню проблеми адекватного парламентського представництва та структурування законодавчого органу, а й навіть загострити соціальні та політичні проблеми.

Проблемою взаємозв'язку виборчої та партійної системи з формами правління займалися зарубіжні та вітчизняні вчені, такі як М. Дюверже, Е. Лейкман, Д. Ламберт, Р. Таагепера, М. Уоллерстайн, А. Білоус, Б. Райковський, Ю. Шведа та багато інших, які розглядали розвиток партійних систем під впливом традицій та історії, економічної і соціальної структури, релігійних вірувань і етнічного складу, національних конфліктів тощо.

Виборче право і системи, встановлюючи правила обрання і розподілу парламентських місць і урядових повноважень, тим самим встановлюють специфічні форми взаємовідносин між парламентом, урядом і електоратом; між виконавчою і законодавчою владою, політичною елітою і населенням політичними партіями і державою тощо. Зокрема, той чи інший виборчий принцип може посилювати тенденції до президентської або до парламентської форми правління, схилити на користь стабільного уряду або коаліційного і менш стабільного, визначити рух до двопартійної або багатопартійної системи тощо.

У більшості сучасних держав взаємодія політичних партій з державним механізмом безпосередньо проявляється у відносинах, що складаються між партіями та урядом. Попри все значення для партій парламентської діяльності, головне їх завдання – оволодіння урядовою владою, що зумовлює вирішальну роль політичних партій в утворенні й діяльності уряду. При цьому слід мати на увазі різницю між формами правління, передбаченими в конституціях. У парламентських республіках та багатьох державах зі змішаною формою правління політичні партії відіграють вирішальну роль у формуванні уряду, його відносинах із главою держави та парламентом.

У президентських республіках та деяких державах зі змішаною формою правління політичні партії або взагалі не беруть участі у процедурі формування уряду та контролі за ним, або їх участь обмежена і завжди опосередкована парламентом, в якому вони представлені, щодо здійснення відповідних повноважень (наприклад, у США сенат затверджує кандидатури членів уряду, призначених президентом, в Україні Верховна Рада

затверджує кандидатуру глави уряду, призначеного президентом, і може виявити вотум недовіри урядові). У парламентських державах конституції, зазвичай, містять норму про те, що глава уряду призначає прем'єр-міністром лідера партії, яка має більшість у парламенті (як правило, в нижній палаті), чи кандидатуру, висунуту коаліцією партій (Болгарія, Греція, Конго, Монголія). У державах зі змішаною формою правління участь політичних партій у формуванні уряду здійснюється згідно з конституціями в іншій формі. В Португалії президент має обговорити кандидатуру прем'єр-міністра з політичними партіями, репрезентованими в парламенті, з огляду на результати парламентських виборів [2, с. 131].

Конституції цих країн не тільки визнають участь політичних партій в офіційній процедурі формування уряду, а й відводять їм вирішальну роль. В Україні вже розпочався перехід політичного спектра партій від національного виміру до загальноприйнятого в Європі поділу на правих, центр, лівих та щільнішої «прив'язки» партій до різних соціальних груп і верств. Таким чином, процес багатопартійності в нашій країні, динаміка якого дуже висока, має значні переваги перед монопартійністю, сприяє цивілізованому входженню України у світовий процес, утвердженню політичного плюралізму [3, с. 83].

Вибір на користь президентської або парламентської форми правління тягне за собою важливі наслідки. При парламентській демократії головна роль парламенту – обрання уряду. Формування уряду, його відкликання і заміна іншим – основні прерогативи парламенту. При президентській демократії парламент володіє іншими владними повноваженнями. Зважаючи на те, що президент і парламент обираються незалежно один від одного, вони можуть дотримуватись різних позицій. Певні сполучення (комбінації) форм правління і виборчого принципу можуть привести як до стабільної, так і до нестабільної демократії.

В основі взаємодії виборчої і партійної систем лежить політична культура. В країнах перехідного типу з низьким рівнем політичної культури особливості взаємодії виборчої і партійної систем обумовлюються передусім інституційними чинниками – формою державного устрою та формою державного правління. При цьому принципи формування і взаємовідносин вищих органів державної влади справляють вирішальний вплив на взаємодію виборчої і партійної систем [4, с. 55].

Розвиток партійної системи обумовлює прагнення політичних партій бути єдиними учасниками виборчого процесу, мати монополію на висування кандидатів у депутати, забезпечити яку можна за допомогою суто пропорційної виборчої системи. Хоча вибір тієї чи іншої виборчої системи є питанням політичної доцільності, існує ряд аргументів, які ставлять під сумнів таку необхідність [5, с. 120]. У більшості країн Європи парламентські вибори проводяться за різними варіантами пропорційної виборчої системи, в той час як змішана система практикується лише у поодиноких європейських країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мазуренко Г. М. Теоретичні засади взаємодії виборчої та партійної систем / Г. М. Мазуренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2002. – № 39. – С. 134–139.

2. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні / Ю. Р. Шведа. – Львів, 2010. – 462 с.

3. Примуш М. Політичні партії: взаємодія з інститутами політичної системи / М. Примуш // Віче. – 2000. – № 4. – С. 83–92.

4. Журавський В. Політична система України: особливості, фактори, чинники права / В. Журавський // Віче. – 2000. – № 2. – С. 52–63.

5. Мазуренко Г. М. Аналіз особливостей взаємодії виборчої і партійної систем: світовий досвід та проблеми України / Г. М. Мазуренко // Дослідження світової політики. – 2003. – № 22. – С. 113–125.

НОРМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В ЗАХИСТІ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ

Гідулян Альберт Юрійович – студент групи ДП-314 Кіровоградського інституту державного та муніципального управління КПУ

Науковий керівник:
Кондратенко Віталій Миколайович – доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Кіровоградського інституту державного та